

Гурілева Анна Володимирівна. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору : дипломна робота / А. В. Гурілева; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2019. – 79 с.

Гурілева Анна Володимирівна.

Гурилева А. В.

Gurileva A.V.

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору.

Развитие творческих способностей детей дошкольного возраста средствами народнопесенного фольклора.

Development of creative abilities of preschool children by means of folk song folklore.

УДК 373.2.015.31:784.4

Анотація:

У першому розділі дипломної роботи проаналізовано сутність ключових понять дослідження в сучасній науковій парадигмі; розкрито освітньо-виховний потенціал народнопісенного фольклору; обґрунтовано розвивальні можливості народної обрядовості та народних традицій у змісті навчання ЗДО; проведена діагностика рівнів розвитку творчих здібностей дошкільників (за результатами констатувального етапу експерименту). У другому розділі виокремлено педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору; докладно представлено та розкрито особливості використання інноваційних методів і прийомів щодо їхньої реалізації; представлено методика організації обрядових свят та музично-театралізованої діяльності дошкільників у ЗДО. У висновках відображені основні результати роботи, що дає підстави стверджувати про успішне розв'язання поставлених завдань. Представлений у роботі значний методичний матеріал викликає заслужений науковий інтерес. Методичні ілюстрації, наведені в додатках до дипломної роботи, є переконливими та оригінальними. Дипломна робота Гурілевої Анни Володимирівни виконана на належному рівні. Результати, отримані в дипломній роботі, можуть бути з користю використані в практичній діяльності вихователів ЗДО, а також на практичних заняттях з методик дошкільної освіти.

В первой главе дипломной работы проанализированы сущность ключевых понятий исследования в современной научной парадигме; раскрыто

образовательно-воспитательный потенциал народнопесенного фольклора; обоснованно развивающие возможности народной обрядности и народных традиций в содержании обучения здо; проведена диагностика уровней развития творческих способностей дошкольников (по результатам констатирующего этапа эксперимента).

Во втором разделе выделены педагогические условия развития творческих способностей детей дошкольного возраста средствами народнопесенного фольклора; подробно представлены и раскрыты особенности использования инновационных методов и приемов по их реализации; представлена методика организации обрядовых праздников и театрализованной деятельности дошкольников в здо.

В выводах отражены основные результаты работы, что дает основания утверждать о успешное решение поставленных задач. Представленный в работе значений методический материал вызывает заслуженный научный интерес. Методические иллюстрации, приведенные в приложениях к дипломной работе, являются убедительными и оригинальными.

Дипломная работа Гурилевой Анны Владимировны выполнена на должном уровне. Результаты, полученные в дипломной работе, могут быть с пользой использованы в практической деятельности воспитателей здо, а также на практических занятиях по методик дошкольного образования.

The first chapter of the thesis analyzes the essence of the key concepts of research in the modern scientific paradigm; the educational and educational potential of folk song folklore is revealed; reasonably developing the possibilities of folk rituals and folk traditions in the content of health education; the diagnostics of the levels of development of creative abilities of preschoolers was carried out (according to the results of the ascertaining stage of the experiment).

The second section highlights the pedagogical conditions for the development of the creative abilities of preschool children by means of folk song folklore; details of the use of innovative methods and techniques for their implementation are presented and disclosed; presents a methodology for organizing ceremonial holidays and theatrical activities of preschoolers in health.

The conclusions reflect the main results of the work, which gives grounds to assert that the tasks have been successfully solved. The methodological material presented in the work of meanings arouses well-deserved scientific interest. The methodical illustrations given in the annexes to the thesis are convincing and original.

The diploma work of Anna Vladimirovna Gurileva was performed at the proper level. The results obtained in the thesis can be usefully used in the practical activities of health educators, as well as in practical classes on the methods of preschool education.

Ключові слова:

Освітньо-виховний потенціал, народнопісенний фольклор, народна обрядовість, народні традиції, розвиток творчих здібностей дошкільників.

образовательно-воспитательный потенциал, народнопесенный фольклор, народная обрядность, народные традиции, развитие творческих способностей дошкольников.

educational and educational potential, folk song folklore, folk rituals, folk traditions, development of creative abilities of preschoolers.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Реформування системи освіти висуває як одне з пріоритетних завдань – розвиток творчої особистості дитини. Дошкільна освіта — первинна складова у системі безперервної освіти в Україні, правову основу якої складають державні нормативно-правові документи: Закон України «Про освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, Закон України «Про дошкільну освіту», Положення про дошкільний навчальний заклад, Базовий компонент дошкільної освіти. В зазначених документах чітко визначається, що в умовах оновлення суспільства, відродження національної культури орієнтація на творчий розвиток особистості є світоглядною засадою сучасного виховання та освіти. Вони направляють на підвищення ролі завдань розвитку творчого потенціалу дитини як засобу формування її духовного світу, національної свідомості, морально-етичних ідеалів. Дошкільна освіта у своїй основі має забезпечити своєрідність, унікальність, неповторність, залишитися самоцінною освітньою ланкою з характерними їй специфікою, цілями й завданнями.

У психологічній науці проведено низку фундаментальних досліджень з проблем психології творчості та розвитку творчих здібностей Л.С. Виготський, В.А. Крутецький, Н.С. Лейтес, Я.О. Пономарьов, М.М. Поддьяков, Б.М. Теплов, обґрунтовано положення про активний творчий характер особистості І.Д. Бех, В.В. Давидов, Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, винайдено низку теорій, які визначають проблему творчого потенціалу особистості Б.С. Братусь, М.Й. Боришевський, В.А. Роменець, В.М. Ямницький, досліджено концепцію творчої діяльності особистості

В.О. Моляко). Питанням розвитку обдарованості та здібностей (зокрема, творчих) дітей дошкільного віку присвячені праці О.М. Дьяченко, І.І. Карабаєвої, Н.М. Каневської, О.В. Киричука, В.Т. Кудрявцева, В.У. Кузьменко, О.І. Кульчицької, С.І. Науменко, Н.І. Підгорної, Л.С. Руденко, Т.М. Титаренко, Л.Г. Чорної, Л.Г. Щукіної, Т.В. Яценко та інших.

Вченими з'ясовано умови та чинники розвитку творчих здібностей (І.М. Біла, Дж.П. Гілфорд, Р. Стернберг, Е. Фромм), вивчено методи їх виявлення (Д. Векслер, П. Джонсон, Н.В. Краснощоківа, О.І. Кульчицька, Г.П. Лаврентьєва, Дж. Равен, В.М. Тарасун, Е.П. Торренс, Л.Г. Чорна).

Моральний і естетичний зміст народного фольклору, неминуча цінність його педагогічних і психологічних можливостей переконують в необхідності збереження та широкого використання фольклору в сучасній практиці виховання і освіти.

Джерелом музичної творчості вважають життєві явища, саму музику, музичний досвід, який опанувала дитина. Процес дитячої творчості викликає у дітей особливе бажання діяти в щирій і невимушеній атмосфері таких видах діяльності як гра, інсценування, вокальна діяльність.

Народнопісенний фольклор має чітко виражену дидактичну спрямованість. Багато що в ньому створювалося спеціально для дітей і це продиктовано великою народною турботою про молодь - своє майбутнє.

Народнопісенний фольклор допомагає кожній дитині швидко запам'ятати і відтворювати композиційну побудову музичного твору. Спочатку – веселих пісеньок-пестушок та колискових пісень. Згодом – різноманітних жартівливих ігор, пісень-казок, дитячих ігор-пісень, якими дорослі постійно супроводжують будь-які моменти повсякденного життя дитини, з застосуванням ритмічних рухів, дитячих музичних іграшок та музичних інструментів, які надовго фіксуються в пам'яті, надають дитині різні музичні враження, удосконалюють музичні здібності.

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору.

Предмет дослідження - методика розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами народнопісенного фольклору.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити дієвість педагогічних умов розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору.

Відповідно до мети нами визначено **завдання дослідження:**

- Виявити зміст і сутність проблеми розвитку творчих здібностей дошкільників у психолого-педагогічній теорії;
- Дослідити освітньо-виховний потенціал народнопісенного фольклору;
- Розкрити педагогічні умови розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами музичного фольклору.
- Простежити методичні основи розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами народнопісенного фольклору.

Методи дослідження: аналіз літератури, спостереження, порівняння, анкетування: аналіз-інтерпретація, наочно-ілюстративний, статистичний.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на таких конференціях: “Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя” (Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю 21-22 листопада 2018 р.), звітній науково-практичній конференції викладачів і студентів (2019 р.); “Проектування позитивного життєвого простору особистості” (Міжнародна науково-практична конференція 18-1 квітня 2019, м. Полтава).

Основні положення дипломного дослідження викладені в таких одноосібних **публікаціях** автора:

- Гурілева А. Розвиток творчих здібностей особистості в сучасній системі дошкільної освіти/ А. Гурілева // Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво» / відп. Л.В. Старовойт. – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2019 – С. 46-50.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основний текст роботи викладено 74 сторінках. Бібліографія містить 73 джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. 1 Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема

Проблема визначення складових творчих здібностей дошкільників, на сьогоднішній день в педагогічній та психологічній літературі зостається спірною. Поняття «творчі здібності» пов'язане з поняттями «творчість», «творча діяльність». Аналізуючи психолого-педагогічну літературу з даного питання можна зауважити, що у різні історичні епохи в психології питання творчості розглядали з різних точок зору. Поняття «творчість» широке та неоднорідне. Окремі вчені, такі як С.У. Гончаренко, Е.С. Рапацевич, С.Л. Рубінштейн та ін. вважають, що творчість пов'язана лише із соціально-значущими відкриттями [24, с.17]. С.Д. Максименко, К. Роджерс та ін. акцентують на безсумнівному творчому характері відкриттів, які людина робить для себе. В.Дж. Гордон, А.К. Гастев, А. Осборн та ін. беруть за основу ознаку алгоритмізації діяльності [24, с. 17].

Творча діяльність – така діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове – або це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або почуття, що відбиває нове ставлення до дійсності [5, с. 35].

Творчі здібності – це індивідуальні особливості якості людини, які визначають успішність виконання ним творчої діяльності різного роду [18, с. 47].

В «Педагогіці» В. О. Сластьоніна під творчої розуміється здатність, що відображає глибинну властивість індивідів створювати оригінальні цінності, приймати нестандартні рішення [62, с. 347]. До даного поняття автор звертається в зв'язку з характеристикою сучасних підходів до освіти, оскільки основною вимогою сьогодні є розвиток творчої особистості, здатної виходити за межі відомого, приймати нестандартні рішення, створювати продукти, які характеризуються новизною.

До основних напрямків розвитку творчих здібностей дітей можна віднести наступні:

1. Розвиток уяви.

2. Розвиток якостей мислення, які формують креативність.

У психолого-педагогічній літературі поняття креативність найчастіше пов'язується з поняттям творчість, розглядається як особистісна характеристика. Багато дослідників визначають креативність через властивості особистості, її здатності [4, с.54].

Психологи, при характеристиці творчості, показують виникнення проблем здібностей і найчастіше креативність розглядають як загальну творчу здатність, процес перетворення знань. При цьому вони стверджують, що креативність пов'язана з розвитком уяви, фантазії, породженням гіпотез [1; 3.].

А. В. Петровський виділяє такі прийоми комбінування в уяві: з'єднання частин різнорідних об'єктів і зміни кількості частин предмета і зміщення [11, с. 214]. Подібні, властиві дітям прийоми уяви, називає і Я. А. Дудецький - включення об'єкта в нову ситуацію, зміна умов дії об'єкта, одухотворення неживої природи, додання об'єкту невласних йому якостей [20, с. 133.].

У дослідженнях О.М. Дьяченко встановлено, що уява у дошкільнят має два компоненти: породження загальної ідеї і складання плану реалізації цієї ідеї. Автор зазначає, що при побудові нового образу діти трьох-п'яти років використовують в основному елементи реальності, на відміну від них діти в шість-сім років будують образ вже в процесі вільного оперування уявленнями [22, с. 142].

Ряд дослідників, як вітчизняних, так і зарубіжних, визначають креативність як здатність або властивість особистості (Л. С. Виготський, Гілфорд, Торранс). Так, Є.П. Торранс під креативністю розуміє здатність до загостреного сприйняття недоліків, прогалин в знаннях, чуйність до дисгармонії [66, с. 209]. Автор вважає, що творчий акт поділяється на сприйняття проблеми, пошук рішення, виникнення і формулювання гіпотез, перевірку гіпотез, їхню модифікацію і знаходження результату [66, с.210]

Е. Фромм поняття креативності трактує, як здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, націленість на

відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду [66, с. 210].

У ряді досліджень креативність пов'язують з інтелектом (Ж. Піаже, В. Штерн). Інтелект - відносно стійка структура розумових здібностей індивіда. У деяких психологічних концепціях інтелект ототожнюють з системою розумових операцій, зі стилем і стратегією вирішення проблем, з ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що вимагає пізнавальної активності, з когнітивним стилем і ін.

Багато вітчизняних дослідників зверталися до визначення критеріїв креативності у зв'язку з вивченням творчих проявів людини в різних видах діяльності: у мовній, винахідливій, музичній. Для більшості авторів характерно виділення серед критеріїв оригінальності, варіативності, гнучкості та багатьох інших, що об'єднує дослідників (Т. Г. Комарова, Р. Г. Казакова, Н. А. Вітлугіна і ін.). Так, О. М. Дьяченко до основних критеріїв прояву творчої уяви у дошкільників відносить:

1. Оригінальність виконання дітьми творчих завдань.

2. Використання такого реструктурування образів, при якому образи одних об'єктів застосовуються в якості деталей для побудови інших [23, с. 159].

Зарубіжні дослідники також намагалися охарактеризувати критерії креативності (Дж. Гауен, Дж. Гілфорд та ін.). Такі спроби були зроблені навіть раніше, ніж у вітчизняній психології. Так Дж. Гілфорд виділив чотири основні параметри креативності [4, с. 122]:

1. оригінальність - здатність продукувати віддалені асоціації, незвичайні відповіді;

2. семантична гнучкість - здатність виділяти функцію об'єкта і запропонувати його нове використання;

3. образна адаптивна гнучкість - здатність змінити форму стимулу таким чином, щоб побачити в ньому нові ознаки і можливості для використання;

4. семантична спонтанна гнучкість - здатність продукувати різноманітні ідеї в нерегламентованій ситуації. Загальний інтелект не включається в структуру креативності.

Дж. Гілфорд згадує шість параметрів креативності: здатність до виявлення і постановки проблем; здатність до генерування великого числа ідей; гнучкість - здатність до продукування різних ідей; оригінальність - здатність відповідати на подразники нестандартно; здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі; здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу [45, с. 122.].

Джон Гауен вважає, що однією зі сфер обдарованості є креативність. Така дитина надзвичайно допитлива, здатна з головою йти в знання та роботу, які її цікавлять; демонструє високий енергетичний рівень (високу продуктивність або інтерес до безлічі різних речей); часто робить все по-своєму (незалежна, некомфортна); винахідлива в зображальній діяльності, в іграх, у використанні матеріалів та ідей; часто висловлює багато різних міркувань з приводу конкретної ситуації; здатна по-різному підійти до проблеми або до використання матеріалів (гнучкість); здатна продукувати оригінальні ідеї або знаходити оригінальний результат; вона схильна до завершеності і точності в художньо-прикладних заняттях і іграх [45, с. 126].

Щоб дитина дошкільного віку проявляла творчу активність, важливо забезпечити їй розвивальне середовище. Адже творчість не організують, а стимулюють. Щоб вона проявлялася і удосконалювалася, у дитячому садку належить створити сприятливі умови. Необхідно допомагати дітям виявляти природне прагнення до креативності, користуючись для цього розвивальними завданнями; правильно оцінювати досягнення дітей у творчій діяльності; не переривати творчий процес; не гальмувати прояви творчої активності дитини критичними зауваженнями, негативними оцінками; створювати ситуації вільного спілкування, обміну думками.

В процесі організації виховання дошкільника пріоритетним є суб'єктивність і особистість дитини. Л.С. Виготський виділяє наступні теоретичні положення, які є основними для педагогіки співробітництва:

- в основі виховного процесу лежить особиста діяльність дитини, педагог є організатором навколишнього середовища, регулятором і контролером її взаємодії з вихованцем;

- не менш важливою є здатність педагога зацікавити дитину в пропонованій діяльності [12, с. 6].

Формування творчих здібностей починається з раннього дитинства. Дошкільний вік - це період первісного фактичного складання особистості. Діти дошкільного з великим бажанням будують замки і фортеці зі снігу, мокрому піску або кубиків, забивають цвяхи, з не меншим старанням малюють олівцями, фарбами або крейдою. Батьки повинні завжди підтримувати, а не гальмувати ці природні потреби дітей.

Сутнісні творчі якості особистості закладаються в ранньому періоді дитинства і зберігаються в більш-менш незмінному вигляді на все життя. Але саме в дошкільному віці художньо-естетичне виховання є однією з головних основ всієї подальшої виховної роботи.

У віці від 4,5 до 7 років у дітей розвиваються образотворчі здібності, уява, творче мислення при створенні сюжетних і декоративних композицій; диференціюються переваги на фоні різнобічних інтересів - до живопису або графіки, пластики або дизайну.

Творчий розвиток повинен викликати активну діяльність дошкільника. Важливо не тільки відчувати, а й створювати щось красиве. Навчання, яке цілеспрямовано здійснюється в дитячому садку, направлено також і на розвиток художніх і естетичних почуттів, тому велике значення мають такі систематичні заняття, як музичні, ознайомлення з художньою літературою, малювання, ліплення та аплікація, особливо якщо вихователь вчить дітей підбирати форми, кольор, складати красиві орнаменти, візерунки, встановлювати пропорції.

Приклад вихователя, його емоційна чуйність на гарне особливо необхідні дітям для становлення їх власного художньо-естетичного смаку. Художні і естетичні почуття, так само як і моральні, не є вродженими. Вони вимагають спеціального навчання і виховання.

Організуючи послідовно ускладнюється система завдань, навчаючи дітей естетичному баченню і грамотному зображенню навколишнього, можна навчити дітей не тільки сприймати картину, але і бачити в ній предмет мистецтва.

Основне завдання практичної роботи дошкільних навчальних закладів – наситити життя дитини мистецтвом, вводити її в світ музики, образотворчого мистецтва, літератури, театру, танцю, включати мистецтво в повсякденне життя дітей, створювати педагогічні умови для дитячої творчості. Адже мистецтво являє одну з найважливіших складових духовного життя людства, художньої творчості. Саме в мистецтві поєднується специфічне пізнання світу в художніх образах, створення зображень, ідейний зміст в чуттєвому матеріалі – в слові, в русі, в фарбах, в просторі, пластичних засобах. Відповідно до цих визначенням можна сказати, що естетичне виховання і освіта, засноване на пізнанні мистецтва, грає особливо важливу роль на етапі становлення особистості дитини, та відбувається це саме в дошкільному дитинстві [24, с. 18] .

На думку Г. Сухорукова, розвиток творчих здібностей є необхідною передумовою продуктивного перетворення вже існуючих продуктів свідомості для створення нових. Саме тому, з їх розвитком тісно пов'язані феномени уяви, фантазії, креативності активізація творчих здібностей особистості [64, с. 34].

В ході проведеного теоретичного дослідження, виокремлення та аналізу понять «творчість», «творчі здібності», «креативність», «творча особистість» у психолого -педагогічній літературі можна зробити наступні висновки: творчість – це здатність людини до створення нового, нестандартного мислення, розв'язання суперечностей, знаходження нових варіантів вирішення проблем та нестандартні підходи до розв'язання нових і незнайомих задач; креативність – це здатність продукувати нестандартні ідеї, ті, що відрізняються від загальноприйнятих, мати багато різноманітних варіантів рішення задач та здатність переключатися від однієї ідеї на іншу; творчі здібності, за О.І. Кульчицькою, це такі властивості дитини, що забезпечують творення нового і оригінального, нестандартне бачення у звичайному нових можливостей його

функціонування або включення його як частини у нову систему, можливість продукувати значну кількість ідей [33, с. 15];

Отже, творча особистість – це цілісна людська індивідуальність, яка виявляє розвинені творчі здібності, творчі вміння, що забезпечують їй здатність породжувати якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, що більшою чи меншою мірою змінюють на краще життя людини.

1.2. Народнопісенний фольклор: освітньо-виховний потенціал

Народнопісенний фольклор – унікальна самобутня культура наших предків. Сучасне суспільство усвідомлює її як спадкоємність поколінь, прилучення до національних життєвих витоків. Фольклор має яскраво виражену естетичну спрямованість. Народна музика створювалася не для слухання, вона жила в дії: грі, обрядах, праці. Багато що створювалося спеціально для дітей, і було продиктовано як великою турботою про майбутнє покоління. Крім того, багато творів були створені самими дітьми. Залучення дітей до народної культури є засобом формування у них патріотичних почуттів, розвитку духовності. У наш час необхідно залучати дітей до витоків народного мистецтва, до традицій українського народу.

Творча природа фольклору велика. Для кожного, навіть самої маленької дитини, вона дає творчий стимул до її розвитку. Фольклор допомагає розкриттю, розкріпаченню особистості, прояву її потенційних здібностей, ініціативи. Тому навчання народнопісенному фольклору має носити живий, неформальний характер. У пісенному фольклорі традиційні не тільки стиль і форма, а й зміст, система образів, сам принцип відображення навколишнього життя. Фольклор це творчий організм, система творчого мислення народу, вироблена віковими традиціями.

Головне завдання формування творчих здібностей дошкільнят засобами музичного фольклору спочатку несе в собі: моральність, естетику, елементи народної мудрості, народної педагогіки.

Таким чином, прилучення до пісенного фольклору - одна з важливих програмних завдань виховання. Народнопісенний фольклор є цінним

матеріалом для розвитку музичних здібностей дітей дошкільного віку. Простота і доступність музичного матеріалу, її висока художність, глибина думки, своєрідність її мелодійної, ритмічної і поліфонічної структур роблять фольклор ідеальним виховним засобом. В результаті навчання музичні здібності розвиваються, диференціюються, забезпечуючи успішність виконання музичної діяльності.

Народнопісенне мистецтво, надає дітям можливість усвідомити себе як духовно-значиму особистість, розвинути здатність художнього, естетичного, морального оцінювання навколишнього світу. Освоїти неминущі цінності культури, перейняти духовний досвід поколінь. Саме народнопісенний фольклор з перших днів життя служить засобом формування світогляду дитини в цілому, в його естетичної та моральної сутності, розвиває асоціативне, образне мислення. Завдяки мисленню дитина розвиває свої творчі здібності, набуває досвіду творчої діяльності, формує свою індивідуальність [50, с. 124].

У художньо-естетичній освіті та вихованні дошкільника значну роль відіграє залучення до народної музичної творчості, до народної пісенної культури.

Дуже важливо відродити спадкоємність поколінь, дати дітям моральні підвалини, патріотичні настрої, які живі в людях старшого покоління. Безжалісне відрубання свого коріння від народності у виховному процесі веде до без духовності. Тому головне завдання музичної діяльності - збагатити дітей знаннями про народний пісенний фольклор. Аналізуючи дитячу продуктивну творчість, можемо судити про якості дитини, її схильності, інтереси, про різноманітність здібностей адже тільки творча діяльність здатна надати перетворюючий вплив на особистість дитини.

Включення народнопісенного мистецтва в роботу з дітьми збагачує їх життя: вводить в світ народного життя, знайомить їх з звичаями і традиціями народу, віддає позитивну емоційну обстановку в дошкільному закладі.

В освітній програмі «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку зазначається, що у дітей старшого дошкільного віку необхідно розвивати «Інтерес та емоційно-ціннісне ставлення до музики, бажання слухати її в

повсякденному житті. Здатність емоційно переживати ігрову ситуацію в хороводах, іграх, забавах; узгоджено рухатися, використовувати рухові навички для створення образу, розвитку ігрового сюжету, утворення фігури (струмочок, равлик, підкова, вивертання кола)» [44, с. 24].

Необхідно навчати «Виразно співати доступні народні пісні різного характеру та твори, створені композиторами, в діапазоні ре – сі, до з музичним супроводом (самотійно); правильно інтонувати мелодію, співати легким звуком (уникати викрикування), дзвінко, злагоджено, в заданому темпі, чітко артикулювати слова, протягувати довгі звуки, м'яко закінчувати ненаголошене закінчення фрази, разом починати та закінчувати спів, брати дихання між музичними фразами, не напружувати міміку, дивитися в очі слухачам. Виразно відтворювати народну, класичну, сучасну музику за допомогою основних (легкий біг вісімками, стрімкий біг на кожен чверть, маршова хода високим кроком, урочиста хода, легкі стрибки), образно-ігрових (змахи, руками наче журавель крилами, імітація чищення пір'ячка, як каченята, чеберяння ніжками, наче зайчик, біг галопом наче кінь), танцювальних (хороводна хода, галоп прямий і боковий, підскоки, оплески, пружинки, виведення ноги вперед на носочок чи на п'яту, дріботіння), а також простих рухів і танців різних народів світу (європейських, східних, американських), варіативної техніки їх виконання.» [44, с. 29]

В Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» за редакцією О. І. Білан зазначається, що вихователі старшої дошкільної групи повинні «Збагачувати дітей знаннями про українську народну музику, традиції свого народу; бажання слухати музичні твори, розрізняти її за характером, жанром, запам'ятовувати і впізнавати твір за вступом і мелодією.» [6, с. 211] До показників компетентності дитини належать наступні: «розрізняє українську народну та класичну музику; впізнає твір за вступом і мелодією; самотійно називає жанр твору, характер, настрій та засоби музичної виразності; має розвинений гармонічний слух; співає інтонаційно чисто, легко закінчує фрази пісень; уміє зберігати правильну позу під час співу; рухається відповідно до темпу, динаміки музики; відтворює ритмічний малюнок танцю (хороводу, гри);

разом з іншими дітьми виконує танцювальні рухи: самостійно утворює коло, звужує та розширює його, робить викид ніг під час підскоків, рухається в парі (сходяться в пари і розходяться у різні сторони); вміє дотримувати відстані між парами; творчо використовує танці, пісні, придумує власні елементи танців, імпровізує на музичних інструментах; виконує в оркестрі на музичних інструментах невеликі п'єси.» [6, с. 211]

Використання в роботі з дітьми різних видів народного мистецтва в їх взаємозв'язку: образотворчого та пісенного - дає позитивний ефект в естетичному вихованні дітей. Народне мистецтво може бути включено в найрізноманітніші форми роботи з дітьми: в оформлення приміщення, де живуть і грають діти, свята і дозвілля, ігри дітей і заняття. За час навчання діти стають активними учасниками свят, присвячених народним святам.

Істинно художнім та природним ґрунтом для музичного виховання дитини є фольклор того народу, до якого він належить. Це те середовище, в якій мистецтво органічно злилося з життям і світоглядом людей.

Народнопісенний український фольклор – душа українського мистецтва, української музики. Народна музика органічно входить в життя людини протягом усього життя, починаючи з наймолодшого віку.

Народні мелодії природні і тому легкі для сприйняття і запам'ятовування, а можливість власного виконання доставляє дитині радість. У піснях присутній і героїзм народу, і любов до рідного краю.

Пісні - наймасовіший і популярний жанр фольклору. Народна пісенна творчість надає глибокий вплив на емоційний світ дітей.

Дитина молодшого віку живе більше почуттями, ніж розумом: все з чим вона стикається, сприймається перш за все емоційно. На початковому етапі виховання дитини народну пісню нічим не можна замінити. Виховне значення народної пісні дуже велике. Вона стає не тільки засобом художнього виховання дітей, а й одним із шляхів виховання любові до своєї Батьківщини, природи, народу. Українські народні пісні зберігають в собі початок глибокої моральності. У них відображені людські почуття, думки, настрої народу. Емоційна насиченість пісенної лексики, велика кількість зменшувально-

пестливих слів, мелодійність, задушевність тону, викликають у дошкільників бажання говорити красиво і складно, розвивають почуття ритму. Народна пісня збагачує мову дітей, сприяє поліпшенню дикції і артикуляції, сприятливо впливає на виразність мови. У ній стільки ласки, доброти, милування. Зміст народних пісень зрозуміло дітям. Простота побудови мелодії, яскрава образність, жарт створюють бажання співати навіть у самих сором'язливих і малоактивних дітей.

Народну пісню не можна нічим замінити, особливо на початковому етапі виховання дитини. Рідна мова і народна пісня повинні бути присутніми у вихованні маленьких дітей аж до їх підліткового і юнацького віку.

Тільки в цьому випадку дитина виростає морально здоровою. Фольклор є дієвим засобом виховання національної вдачі мислення, моральності, патріотизму, естетичної самосвідомості. Оволодіння рідною мовою має відбуватися одночасно з навчанням рідної музичної мови.

Український дитячий пісенний фольклор – це найцікавіший матеріал для виховання дітей дошкільного віку, суть якого полягає в наданні дитині перших відомостей про оточуюче природне середовище, передачі суспільних моральних цінностей і культури свого народу через прості форми фольклорного матеріалу. Навчити дошкільнят глибоко сприймати, естетично повноцінно осмислювати музично-фольклорні твори, міркувати над їх психологією, співвідносити почуте чи самостійно виконане з власними уявленнями і загальнолюдськими цінностями є головним завданням виховання малюків на матеріалі українського пісенного фольклору. Граючись з дітьми, розважаючи їх пестушками, утішками, казками, співаючи народні пісні, колисанки, у них активізуються почуття, формується свідомість. Ритмічність, цікавість, мелодійність дитячого пісенного фольклорного матеріалу викликають бажання у дітей повторити й запам'ятати його, що сприяє розвитку творчих здібностей [40, с. 10].

Під час основних музичних занять необхідно використовувати творчі завдання, які ґрунтуються на фольклорному матеріалі. Такий підхід дає змогу

ефективно розв'язувати завдання творчого розвитку дітей, урізноманітнювати зміст традиційного музичного заняття і не потребує додаткового часу.

Розвиток творчих здібностей дітей проходить у процесі творчості, яка у різних видах їхньої музичної діяльності може бути репродуктивною та продуктивною.

Репродуктивна творчість розкривається в індивідуальному ставленні дитини до твору, що виконується, в своєрідному емоційному настрої під час виконання пісні, танку, хороводу тощо. Саме дитячий пісенний фольклор дає змогу кожній дитині швидко запам'ятати і репродукувати композиційну побудову музичного твору. Спочатку – веселих пісеньок-пестушок і колискових пісень. Згодом – різноманітних жартівливих ігор, скоромовок, загадок, лічилок, небилиць, пісень-казок, дитячих ігор-пісень, якими дорослі постійно супроводжують будь-які моменти повсякденного життя маленької дитини, з використанням ритмічних рухів, дитячих музичних іграшок та музичних інструментів, що надовго запам'ятовуються, справляють на малюка різні музичні враження, розвивають творчі здібності [40, с. 13].

Продуктивна творчість виявляється у комбінуванні знайомих танцювальних рухів або у шуканні нових на основі накопиченого досвіду, в імпровізації мелодій, в інтеграції різних видів музичної творчості. Як відомо, продуктивна творчість може з'явитися лише на основі репродуктивної. Цю закономірність обов'язково слід враховувати, плануючи роботу з розвитку творчих здібностей дітей [40, с. 13].

Як засіб інтелектуального розвитку, український дитячий музичний фольклор має дивну здібність та виховує творчу фантазію малюків. А музично-творчі завдання, які є активним засобом стимулювання музично-творчої діяльності, найбільш повно розкривають творчі можливості дошкільнят, допомагають дітям самореалізуватися в музичній діяльності [40, с. 13].

Народнопісенні твори впливають на формування ритмічно-мовно-рухових умінь та творчих здібностей в цілому, на розвиток образного мислення дітей дошкільного віку. З їх допомогою забезпечується якісний емоційний

вплив на дошкільнят щодо їх залучення до виконання українського дитячого пісенного фольклору.

Своєрідність й багатогранність музичного фольклору створює оригінальні й самобутні форми проведення занять, тим самим відроджуючи невідомі дітям форми спілкування, як посиденьки, мирилки, передирки. Причому ці форми можна представляти малятам як народне музичне дійство, де кожен учасник виступає то як виконавець, то як слухач, то як учасник народного обряду, хороводу чи гри.

При складанні творчих завдань необхідно проводити глибокий аналіз особливостей фольклорного твору – будови, звучання, змісту тощо. Це дає змогу вихователю найповніше застосувати його розвивальний потенціал.

Під час виконання танків, які супроводжуються піснею: «Гопак», «Козачок», «Повзунець», «Перепляс», «Півник», вихователь може використовувати творчі завдання, спрямовані на втілення образу в сюжетному розвитку, у взаємодії з іншими персонажами. Наприклад:

- поєднання імпровізованих танцювальних рухів єдиним ігровим сюжетом – «Зустріч у лісі», «На сільському подвір'ї», «Вечорниці» тощо;
- створення «рухової розповіді» за сюжетом будь-якої народної казки;
- використання рольових рухових «діалогів» між дітьми – «Ми – дзвіночки», «Вишеньки-черешеньки»;
- створення «живих скульптур», які передають радість, печаль, мужність, силу, грацію тощо.

В ході роботи з пісенним матеріалом вихователь використовує інсценування, оркестровку пісень; імпровізацію звуконаслідувань, мелодії без слів; імпровізацію музичних запитань і відповідей («Де ти був, Іванко?», українська народна пісня в обробці М. Йорданського); створення співанок контрастного характеру на запропонований текст (народні заклички).

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами музичного фольклору забезпечує реалізацію не лише окремих завдань, а вдосконалює діючі методики музично-естетичного виховання дошкільнят.

Чітке планування роботи дає вихователю можливість оптимізувати виховний процес, забезпечити системність і послідовність у роботі, а отже домогтися високої ефективності освітнього процесу.

1.3. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей дошкільників на сучасному етапі (за результатами констатувального експерименту)

При розробці методики цілісного формування творчих здібностей ми спиралися на провідні ідеї основних концепцій дошкільної освіти, серед яких виділяються ідеї розвитку музично - творчих здібностей шляхом залучення дітей до такої творчої діяльності, яка вимагає вияву цих здібностей; осягнення емоційного змісту музики через художнє спілкування; опори на народнопісенний національний фольклор та його використання в усіх видах музичної діяльності; розвитку дитячої художньо-творчої уяви, внутрішньої свободи, зацікавленості творами народнопісенного фольклора; створення невимушеної, творчої атмосфери в групі як важливої умови формування творчих здібностей; активізації моторики, емоційності дітей, вивільнення фантазії, творчої енергії через організацію різноманітної художньо-змістовної та емоційно наповненої діяльності на занятті.

Визначаючи особливості процесу формування творчих здібностей, ми виходили з того, що він включає два основні аспекти: психологічний і педагогічний. Перший аспект ґрунтується на сприйманні, осмисленні, розумінні музичної інформації та її узагальненні на основі життєвого досвіду та художнього мислення дітей. Другий аспект виходить з природної потреби дитини в емоційному збагаченні, бажання поповнити музичний досвід, інтересу до народнопісенного фольклору; з можливості впливати на розвиток творчих здібностей педагогічними методами.

Проведення констатувального експерименту дозволило виділити такі критерії визначення рівня розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку:

- емоційний і пластичний відгук на музику;
- здатність виразно й емоційно виконувати музику;

- наявність улюблених творів народнопісенного фольклору, вибірковість музичних інтересів;
- інтерес до різних видів музичної діяльності: сприймання, виконання, творчості.

Мета нашого дослідження - виявити, обґрунтувати і довести можливість розвитку творчих здібностей в дітей старшого дошкільного віку у дитячому садочку у процесі використання народнопісенного фольклору.

Дослідження розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі використання народнопісенного фольклору проводилися на базі **Дитячого садочка №14 «Дзвіночок» м. Вінниця**. Для проведення констатувального експерименту нами були обрані 20 дітей старшого дошкільного віку.

Для проведення діагностики дослідження розвитку творчих здібностей дошкільнят використовувалися індивідуальна і групова форма роботи. Такі методики в даному випадку є найбільш об'єктивними при досягненні поставлених цілей і завдань дослідження.

Аналіз теоретичної літератури дозволив нам визначити такі критерії розвитку творчої активності дітей в співочій діяльності: **інтерес до творчої діяльності; прояв фантазії та уяви; вміння імпровізувати.**

Творча активність дитини характеризується своєрідністю використання розумових операцій, прагненням до нового, бажанням проявляти фантазію і уяву, ініціювати пошук способів для вирішення проблемно-творчих завдань.

В ході констатувального етапу застосовувалася методика на виявлення творчої активності дошкільнят.

Для дослідження рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку ми використовували методику, авторами якої є Л. Венгер, В. Котирло, С. Кулачківська, З. Мануйленко. Дана методика складається з: спостереження, бесіди, діагностичних завдань.

Спостереження за дітьми під час їх вільної діяльності (в перервах між заняттями, на прогулянках, під час ігор) проводилася з метою визначення частоти використання пісень українського фольклору в повсякденному житті

дитячого садка і їх різноманітності. Результати спостереження розглядалися за такими показниками:

1. Діти співають за своїм бажанням
2. Музика звучить у повсякденному житті дитячого садка
3. Діти займаються самостійною музичною діяльністю.

Оцінка результатів діяльності:

Високий рівень 8-10 балів - інтерес до творчої активності глибокий і стійкий, діти вважають за краще даний вид діяльності іншим, у дітей активно проявляється творча активність у самостійній діяльності.

Середній рівень 5-7 бали - інтерес до творчої активності досить стійкий, але характеризуються частим переключенням уваги, дитина робить спроби висловити музичні образи під час руху. У самостійній діяльності фрагментарно проявляє творчу активність.

Низький рівень 0-4 бали - у дитини спостерігається поверхневий інтерес до даного виду діяльності, не робить спроби висловити музичні образи під час руху. У самостійній діяльності не проявляє творчу активність.

Наступний етап діагностики дослідження - бесіда з дітьми.

Мета бесіди - вивчення особливостей творчих здібностей старших дошкільників.

Вихователь за допомогою бесіди виявляв ставлення дитини до співочої діяльності шляхом привабливою для дошкільника тематики дитячих народних пісень. Бесіда проводилася з кожною дитиною індивідуально і представляла собою ряд питань (Додаток А).

В процесі бесіди, діти виявили здатність до узагальнення своїх навичок. Дошкільники розділяють навчальну діяльність і працю як художню творчість, а саме: ліплення, вишивання, малювання, конструювання, хоровий спів. Хлопчики виявляють суттєвий інтерес до спорту.

В ході бесіди з дітьми вихователь виявляв яким пісням віддають перевагу діти, хто найчастіше є героєм дитячих народних пісень, яке відношення дітей до співу, характерний пісенний репертуар для дітей даної групи.

Діти назвали лише деякі твори, які вивчалися в дитячому садочку. В основному це були щедрівки, колядки. Часто діти дублювали своїми відповідями раніше відповідальних товаришів, повторюючи їх. Велика частина дітей поставилася до завдання байдуже, навіть не намагаючись згадати пройдений раніше музичний матеріал.

Для вивчення прояву фантазії і уяви і для виявлення вміння імпровізувати ми використовували: «Методику творчого розвитку» автори К. В. Тарасової і О.І. Буреніна (Додаток В).

Виходячи з досліджень рівнів розвитку творчих здібностей дітей, ми виявили наступні результати. В основному переважає низький і середній рівень розвитку творчої активності дітей.

Високий рівень - 2 дитини (20%), середній рівень - 5 чоловік (50%), низький рівень - 3 людини (30%), (див. рис. 1).

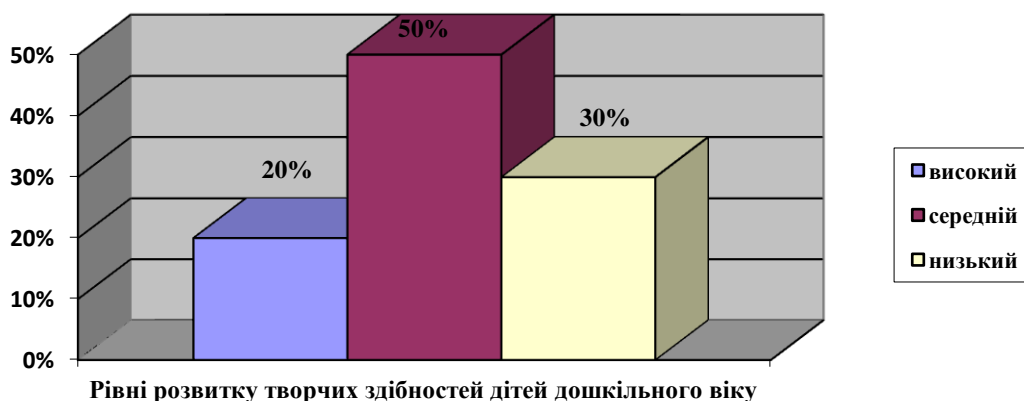

Рис. 1 Рівні розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку

Таким чином, виявлено результати: високий рівень розвитку творчих здібностей притаманний 2 дітям (20%). У них постійно проявляється прагнення співати, танцювати. Дітям хочеться виступати на сцені, подобається складати, імпровізувати. Легко імпровізують мелодію в заданій тональності, спираючись на стійкі звуки ладу, активно з інтересом включаються в виконання завдання.

Середній рівень розвитку творчих здібностей проявляється у 5 осіб (50%). Діти не виявляють бажання виступати на сцені. У самостійній діяльності не займаються музикуванням. Менш активно включаються у виконання творчих

завдань, діють невпевнено. Співають, грають на інструментах тільки на прохання педагога.

Низький рівень розвитку творчих здібностей притаманний 3 особам (30%).

Діти не люблять співати, відсутнє бажання вигадувати. Творчі завдання виконують не охоче, без інтересу, або зовсім відмовляються від виконання. Важко в творі мелодії, промовляють текст речитативом. Не проявляють інтересу до творчої діяльності.

Отже, результати проведеного нами констатувального етапу експерименту свідчать про необхідність розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДНОПІСЕННОГО ФОЛЬКЛОРУ

2.1 Педагогічні умови розвитку творчих здібностей дошкільників засобами народнопісенного фольклору

Проблема виховання музично-творчих здібностей у старших дошкільників складна і актуальна на сучасному етапі, оскільки рішення її пов'язане з питаннями загального розвитку і виховання дитини, зі становленням його особистості.

Провідна педагогічна ідея полягає в створенні ефективної системи роботи з розвитку музично-творчих здібностей дошкільнят, формуванню практичних умінь і навичок засобами народнопісенного фольклору.

Розвиток музично-творчих здібностей – це вироблення у дитини прагнення до прояву власної ініціативи, музичного таланту: прагнення створити щось нове, своє краще, прагнення розширити кругозір, наповнити новим змістом свої пізнання в області народної музичної культури [53, с. 18]. Щоб творчі прояви дітей на заняттях мали цілеспрямований, активний і емоційний характер, педагогу необхідно наступне: відбирати такий музичний матеріал для занять, який може бути основою формування конкретних творчих навичок і в той же час відповідати дидактичним вимогам; використовувати прийоми, методи і форми роботи, сприяють створенню атмосфери творчої активності, зацікавленості, невимушеності; вибирати прийоми показу зразків творчості в різних видах музичної діяльності дітей, різними способами імпровізувати; розробляти і ставити найбільш раціональні шляхи взаємодії видів музичної діяльності на кожному занятті.

Музично-творча здатність є універсальною, що забезпечує успішне виконання найрізноманітніших видів музичної діяльності. Вона естетизує їх, розвиваючи при цьому спостережливість, пам'ять, мислення, інтуїцію, уяву [53, с. 19].

Умови, необхідні для створення соціальної ситуації розвитку дітей, що відповідає специфіці дошкільного віку припускають:

1) забезпечення емоційного благополуччя через: безпосереднє спілкування з кожною дитиною; шанобливе ставлення до кожної дитини, до його почуттів і потреб;

2) підтримку індивідуальності і ініціативи дітей через: створення умов для вільного вибору дітьми діяльності, учасників спільної діяльності; створення умов для прийняття дітьми рішень, вираження своїх почуттів і думок; підтримку дитячої ініціативи і самостійності в різних видах діяльності (ігровій, дослідницькій, проектній, пізнавальній);

3) встановлення правил взаємодії в різних ситуаціях: створення умов для позитивних, доброзичливих відносин між дітьми, в тому числі що належать до різних національно-культурних, релігійних спільнот і соціальних верств, а також мають різні (в тому числі обмежені) можливості здоров'я; розвиток комунікативних здібностей дітей, що дозволяють вирішувати конфліктні ситуації з однолітками; розвиток вміння дітей працювати в групі однолітків;

4) побудова варіативної розвиваючої освіти, орієнтованої на рівень розвитку, що виявляється у дитини в спільній діяльності з дорослим і більш досвідченими однолітками, але не актуалізується в його індивідуальній діяльності (зона найближчого розвитку кожної дитини), через: створення умов для оволодіння культурними засобами діяльності; організацію видів діяльності, що сприяють розвитку мислення, мовлення, спілкування, уяви і дитячої творчості, особистісного, фізичного і художньо-естетичного розвитку дітей; підтримку спонтанної гри дітей, її збагачення, забезпечення ігрового часу і простору [72, с.161].

До комплексу загальних педагогічних умов можна віднести.

1) різноманітність видів спільної дитячої діяльності: дитина при цьому може задовольнити не тільки потреби співпраці з однолітками, а й актуальну для дошкільнят необхідність в спілкуванні. У кожному виді діяльності дитина проявляє і набуває певні знання, вміння, якості особистості, спільна ж

діяльність дозволяє реалізувати внутрішній потенціал, сформувати адекватну самооцінку, яка складається під впливом партнера по творчості;

2) використання видів музичної діяльності, що розвивають творчі здібності: організовуючи заняття, необхідно створювати ситуацію (ігрову, змагальну), привабливу для творчості, яка ініціює фантазію, уяву, неординарність технічних рішень (для входження в творчу діяльність дітям пропонуються ігрові змагальні ситуації).

Необхідною передумовою формування творчої особистості дитини є креативність вихователя. Науковці зауважують, що вихователь, у якого є високий творчий потенціал, створює найсприятливіші умови для розвитку творчості у дітей, а також для розвитку обдарованих вихованців (Р. Арнхейм, Дж. Гілфорд, О. Лук, Р. Хелмен та ін.) [10, 45].

У процесі нашої роботи представлені наступні педагогічні умови розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами народнопісенного фольклору.

Перша умова – **створення розвивального предметно-просторового середовища**, що сприяє розвитку творчих здібностей. Насиченість середовища повинна відповідати віковим можливостям дітей і змістом програми.

Організація освітнього простору і різноманітність матеріалів, обладнання та інвентарю повинні забезпечувати:

- 1) ігрову, дослідницьку та творчу активність всіх вихованців;
- 2) емоційне благополуччя дітей у взаємодії з предметно-просторовим оточенням;
- 3) можливість самовираження дітей [72, с. 7].

Для дітей дошкільного віку освітній простір має надавати необхідні і достатні можливості для руху, предметної та ігрової діяльності з різними матеріалами.

Розвиток творчого початку дітей багато в чому залежить від обладнання та його привабливості. Необхідні оригінальність, простота, привабливість, доступність, а також достатня кількість асортименту інструментів, дидактичних посібників, демонстраційного матеріалу.

Однією з умов успішного музичного розвитку дошкільника є наявність в групових музичних куточках різноманітного дидактичного матеріалу. З його допомогою, можливо, вирішувати різноманітні розвиваючі, виховні завдання в доступній для дошкільника ігровій формі [72, с. 8].

Другою умовою розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами музичного фольклору є **розробка комплексних занять з використанням засобів народнопісенного фольклору.**

Комплексним є заняття, спрямоване на різнобічне розкриття сутності певної теми засобами різних видів діяльності, які послідовно змінюють один одного [72, с. 8].

Комплексне і інтегроване заняття обов'язково є тематичними, в них обрана тема або ключове поняття є основою для об'єднання завдань з різних видів діяльності.

Проведення комплексних занять з використанням засобів музичного фольклору має бути побудовано на поєднанні різних видів діяльності, що включають практичні і творчі завдання (слухання, відео перегляд, спів, гра на дитячих народних інструментах і ін.).

Часта зміна видів діяльності дозволить зберегти працездатність учнів, гостроту сприйняття матеріалу.

Найважливіші педагогічні принципи поступовості і послідовності у вивченні матеріалу вимагають від вихователя застосування різних підходів до дітей, що виходять з оцінки їх інтелектуальних, фізичних, музичних і емоційних даних, рівня підготовки [72, с. 8].

Особливості комплексних занять пов'язані з циклічністю народного землеробського календаря, з повторністю і періодичністю обрядів і присвячених пісень; з сімейно-побутовими обрядами і пісень. Таким чином, протягом чотирьох років діти вивчають одні й ті ж обряди, звичаї і відповідний їм усний і музичний матеріал, кількість і рівень складності якого збільшується з кожним роком [72, с. 8].

Головною формою роботи є фольклорні заняття, метою яких є формування стійкого інтересу до українських народних традицій, обрядів на

основі активної участі в спільній творчій діяльності дитини з дорослим, розвиток музично-творчих здібностей дітей засобами народнопісенного фольклору.

У роботі з дітьми доцільно використовувати різноманітні засоби і форми ознайомлення дітей з народнопісенним фольклором. Знайомлячись з народнопісенним фольклором, у дітей формуються музичні, творчі та мовні навички.

Іншою формою організації роботи з дітьми є індивідуальні заняття. Вони потрібні як здібним дітям, схильним до творчості, творчої обробки знайомого матеріалу, так і дітям з недостатньо розвиненими творчими здібностями. В індивідуальній роботі потрібно враховувати, що важлива умова успішного розвитку музично-творчих здібностей випливає з самого характеру творчого процесу, який вимагає максимального напруження сил. Розучені на заняттях пісні, танці, імпровізації на музичних інструментах стають близькими і доступними дитині дошкільного віку, коли включаються в його повсякденне життя, використовуються в самостійній діяльності.

Метою фольклорного свята є: створення зони психологічного комфорту; розвиток творчих здібностей дітей; задоволення фізичних, інтелектуальних потреб; долучення до народних традицій.

Система свят створює духовну спільність дітей і дорослих, той ґрунт, на якому розвиваються людські почуття: любов, доброта, взаємодопомога. Причому, розвиток музично-творчих здібностей відбувається само собою в цікавій, захоплюючій ігровій формі.

Важливою умовою є відбір методів і прийомів, які використовуються комплексно в різних видах музичної діяльності і сприяють розвитку музично-творчих здібностей у дошкільнят.

Наочний і наочно-слуховий метод – показ: картин, ілюстрацій, посібників, музичних інструментів, відео матеріалу, спів без супроводу музичного інструменту і в його супроводі, створює позитивний емоційний настрій, прискорює процес досягнення позитивних результатів. Необхідно виявити, чи зрозумілий він дітям, сподобався чи ні і чому, а може і допомогти

розібратися в побаченому. Опора на зорову наочність значно полегшує засвоєння музичних знань. Словесний метод – бесіда, пояснення. Активізує сприйняття пізнавальної активності, формує уявлення, розвиває інтереси, допитливість, уяву і мислення.

Метод стимулювання і мотивації – створення ситуації успіху або проблемної ситуації, змагання, пізнавальна гра. Емоційний вплив є стимулом до творчості, до активної діяльності.

Ігровий метод – музично –дидактичні ігри на розвиток музичних здібностей, творчі завдання. Цей метод полегшує процес запам'ятовування і освоєння фольклорного матеріалу, підвищує емоційний фон заняття, сприяє розвитку мислення, уяви та музично-творчих здібностей дитини. В основі ігрової музично-творчої діяльності дітей лежить особистісно-орієнтоване спілкування, емоційно-позитивний тонус, співдружність, співтворчість.

Репродуктивний метод – повторення засвоєного, вибір із запропонованого. Цей метод передбачає активне сприйняття і запам'ятовування. Містить елементи проблемності.

Практичний метод – показ, спів з рухом. Практичні методи навчання використовують для формування навичок і вмінь, поглиблення знань.

Дані методи сприяють формуванню творчої особистості. Діти проявляють ініціативу, навчаються мислити творчо, нестандартно. Вони дають волю уяві, фантазії.

Основні умови розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами народно-пісенного фольклору є: створення розвивального предметно-просторового середовища; розробка комплексних занять з використанням засобів музичного фольклору. Саме використання таких педагогічних умов, на нашу думку, сприятиме гармонійному розвитку особистості загалом та її творчих здібностей, зокрема.

2.2 Методика організації обрядових свят в ЗДО

Свята в закладах дошкільної освіти – це радість, веселощі, святкування, які поділяють дорослі і діти. Вони повинні увійти в життя дитини яскравою подією і залишатися в пам'яті надовго. Крім того, свято – важливий засіб художнього виховання. Тут формується смак дітей. Художній музично-літературний матеріал, барвисте оформлення приміщення, костюмів сприяють розвитку у дітей почуття прекрасного, гарного.

Свято в закладах дошкільної освіти – це, перш за все, велика виконана робота всього колективу, так як в цьому заході задіяні багато співробітників закладу. Свято – це спільна справа! Але у кожного своя роль, свої обов'язки. І буває дуже важко розділити обов'язки музичного керівника і вихователя, тому що успішне проведення свята залежить від спільної організованої роботи педагогів. Підготовку до свята, його проведення і закріплення отриманих дітьми вражень можна розглядати як ланки одного єдиного педагогічного процесу [37, с. 29].

Говорячи про доступність свята, слід пам'ятати і про час його проведення. У дітей молодших і середніх груп стомлюваність настає набагато раніше, ніж у старших дошкільників. Малюки здатні сприйняти набагато меншу кількість віршів, пісень. Тому тривалість свята для них не повинна перевищувати 40-50 хв. Для старших дошкільнят тривалість його збільшується до 50-60 хв. і репертуар стає набагато багатше і різноманітніше.

Свято несе радість усім дітям. Тому важливо, щоб кожна дитина брала в ньому посильну участь.

Етапи роботи над святом:

I етап – попереднє планування.

II етап – робота над сценарієм.

III етап – попереднє знайомство дітей зі святом.

IV етап – репетиції.

V етап – проведення свята.

VI етап – підведення підсумків.

VII етап – післядія свята.

Напередодні свят емоційне спілкування вихователя і батьків з дітьми сприяє викликанню і підтримуванні інтересу до змісту обрядового свята, глибшому осмислюванню повідомлюваного матеріалу, зробити морально-естетичні висновки і визначитись у ставленні до нього, тобто закласти основи моральних уявлень і почуттів.

Вихователь має можливість утворити у дітей конкретні, чіткі і доступні за змістом сприймання тієї чи іншої події, яка є основою свята. На заняттях вихователь учить дітей бачити і розуміти її важливість, історичні передумови виникнення та елемент сучасної інтерпретації, дає широкий спектр варіантності події з урахуванням регіональних та етнічних особливостей краю, народу. Таку за сутністю роботу вихователь готує, як правило, спільно з музичним керівником у старших вікових групах. Ритмічно-хореографічні елементи як засоби мистецтва, музичний супровід вчать дітей бачити красу, наприклад, веснянки як театралізованого свята, як гри, як пісні, як хороводу, як сценічної дії, яке має глибокі історичні корені і сучасний колорит і багатство.

У старшій групі доцільно виділяти регіональні особливості веснянок та інших пісень, що сприяє початковому розумінню різних мовних засобів виразності і несе певне мовленнєве навантаження, створює уявлення про етнографічну карту сучасної України.

У весняному календарно-тематичному циклі винятково виділяються свята, які пов'язані з яскравими явищами природи, їхнім безсумнівним і переконливим впливом на світ тварин, рослин, працю і поведінку людей. Для успішного розв'язання народознавчих завдань, музичний керівник і вихователь користуються цілим комплексом навчально-виховних впливів. Вони прилучають різні види творчості: образотворче – вишиванка, писанка; музичне – гра, народна пісня, хоровод; художнє слово – примовки, вірші, пісні, заклички; усна народна творчість – приказки і прислів'я, загадки, прикмети. Тут у органічному взаємозв'язку може використовуватись матеріал з різних розділів програми, можуть поєднуватись різні види діяльності.

Чимале значення для досягнення успіхів у проведенні обрядових свят має прояви інтересу до них. Для цього улаштовують відвідування театру і перегляд

спектаклів, вихователі обговорюють з дітьми переглянутого та аналізують гру акторів, їхній одяг, оформлення сцени. На музичних заняттях до проведення обрядового свята слід вивчати дітей перевтіленню в настрій, душевний стан, характер дійових осіб, наприклад: на Великодне свято – це яйце, ковбаса, паска, сир, масло, свічка, писанка, хрін, шинка, а на Стрітіння – господиня, Ведмідь, баба Настя, діти. Можна планувати виконання тренувальних вправ наприклад: з різною інтонацією виконати пісню Весни залежно від того, з ким вона вступає у діалог, повторити зустріч дітей з різними гостями, що прийшли до «хати» на Великдень або на Різдво, скопіювати голос хитрого звіра, відобразити, як він рухається тощо.

Малі фольклорні жанри, котрі використовуються у сценаріях, – народні пісні календарно-обрядового змісту, історичної або родинно-побутової тематики завжди мають простий текст, динамічний сюжет, що легко і швидко запам'ятовується дітьми, тому їх варто використовувати без обмеження, лише з урахуванням тривалості свята.

Українці – дуже пісенний народ. Вони співають коли сумно, у радості і на дозвіллі, під час праці. Особливо прекрасними є народні пісні, оскільки вони увібрали у себе ноти гіркоту сліз і щирого сміху. Вони щирі та прості, як душа народу. З розмаїтістю пісень українського народу старші дошкільники ознайомляться під час музичного заняття. Наприклад, на святі української пісні для дітей старшого дошкільного віку під назвою «Пісенне багатоголосся» (Додаток В).

Під час підготовки до свята необхідно організувати яскраве і змістовне оформлення святкової зали; підібрати матеріал, що стосується даного народного обряду; музичний матеріал; ігровий матеріал разом з методичним інструментарієм (ігровий реквізит, атрибутика, призи тощо); завчасно підібрати народні костюми чи їх елементи для театралізації та рольових епізодів; Якщо діти мають перевдягатися під час свята, варто забезпечити для цього асистентів з числа вільних дорослих.

Головне місце в роботі вихователя і музичного керівника призначається підготовці костюмів і атрибутів до кожного тематичного свята. Будь-який

елемент костюма як для хлопчика та дівчинки, так і для дорослого зумовлює не лише естетичне, а й глибоко пізнавальне навантаження. Тому їх підбір з рахуванням тематичної спрямованості сценарію, регіональних та загальнонародних особливостей і традицій має виняткове значення для організації і проведення свята.

Наприклад, виготовляючи вінки до купальських свят, вихователь повинен роз'яснити дітям, чому для трирічної дівчинки плели вінок з чорнобривців, незабудки, барвінку і ромашки, яке кожна квітка мала лікувальне значення і чому у чотири роки дівчинці плели вже інший вінок.

У виготовленні костюмів та їх атрибутів старші дошкільники охоче беруть участь. Керуючи цією роботою, вихователь може ще раз звернутися до змісту тих творів, які лежать в основі сценарію, до пояснення оберегів, звичаїв і традицій українського народу.

В оформленні залу чи групової кімнати до свята старші дошкільники беруть активну участь. Користуючись при цьому речами щоденного вжитку, які мають традиційне призначення і втілюють функції оберегів, діти мають можливість ще раз закріпити уявлення про них, уточнити і конкретизувати набуті знання.

Наприклад, готуючи інтер'єр сільської хати до Різдва, долівку (підлогу) вистилають соломою, на стіл вкладають запашне сіно, а в кутку – сніп-дідух. Дітям роз'яснюють, що це повинно нагадувати про народження сина Божого, читаючи або співаючи їм:

*Ми були у тій хатині,
Де Ісус лежить на сніні...
По всьому світу стала новина:
Діва Марія сина родила,
Сіном притрусила,
В яслах положила...*

В підготовці та проведенні обрядового свята повинні брати участь усі діти. Не можна допускати ситуацій, коли одні діти, здібності яких дещо ширше розкрилися на цей час, будуть переважуватись, а решта залишаться

виключеними з активних діячів на святі. Педагог повинен кожному знайти певну роль відповідно його нахилів та здібностей. Особливої уваги потребують діти, яким необхідний індивідуальний підхід, їх потрібно зацікавити, щоб вони впевнено почували себе в колективі і повірили у власні сили. Не можна відлучати від участі у святі дітей, які пропустили підготовку до нього [16, с. 81].

У підготовці обрядового свята деяку допомогу може надавати сім'я. Можна разом із батьками робити запрошення, розшивати костюми, малювати обрядові сюжети, які можна скористатися у святковому вернісажі, надрукувати плакат – оголошення або яскраву афішу тощо;

Необхідно пам'ятати, що репетиції масових номерів (пісень, танців, музичних ігор, інсценувань), зазвичай, проводяться на музичних заняттях, а творчих груп (підготовка індивідуальних номерів) – на спеціальних заняттях у II половину дня з тривалістю 10-15 хв.

Перевіряється готовність свята в цілому на генеральній репетиції, що проводиться не пізніше, ніж за тиждень до свята. Багаторазові масові репетиції повного ходу свята є неприпустимими.

Після генеральної репетиції можуть вноситись виправлення і вимальовується кінцевий варіант сценарію свята. Але при цьому доцільно пам'ятати про те, що діти не повинні бачити все свято в цілому, чути всі тексти, бути посвячені у сюрпризний момент, визнавати всі ігри, включені у святкову програму.

На етапі реалізації обрядового дитячого свята виняткове місце має сюрпризний момент, який розвивається у кульмінаційній зоні. Підготовка дітей до заслуженого отримання подарунку, який має бути на кожному святі є завданням сюрпризного моменту. Подарунок повинен бути одним і бажаним, який легко утримується у руці дошкільника. Приємніше отримати подарунок дітям у святковій залі, а не в групі. Подарунки мають бути однакові для всіх [16, с.82].

Необхідно пам'ятати, що фотографування чи зйомка під час свята дуже заважає і навіть перешкоджає процесу святкування. Тому треба чітко визначати зону для фотографування, знімати слід без фотоспалаху.

Оприлюднення вихователем оцінки результатів дій, праці, докладених зусиль, ініціативи для дошкільника набуває особливої цінності. Для утримання у дитячій пам'яті світлих, радісних, яскравих вражень, на які багате кожне дитяче свято, необхідно щонайбільше використовувати їх у ситуаціях під час навчання, розвитку і виховання як у дитячому садку, так і вдома.

Під час практики, яку проходили в **Дитячому садочку №14 «Дзвіночок» м. Вінниця** в старшій дошкільній групі ми підготували та провели свято **«Стрітєння»** (Додаток В).

Підготовку свята ми проводили за такими етапами.

І. Попереднє планування.

В кінці року проводилися збори фахівців (музичні керівники, вихователь з фізичної культури, по театралізованій діяльності), на якому обговорювався план роботи на рік. Відбувався вибір свят і встановлювалися терміни їх проведення. Наше свято було заплановано на 15 лютого 2019 року.

Необхідно зазначити, що свята народознавчої тематики треба проводити у дні, коли вони збігаються з обрядовістю календаря або після відповідної дати. Властивістю свят історичної та релігійної тематики є те, що вони не повинні передувати конкретну дату події. В українській народній обрядовості жодне свято не обмежується одним днем, комплекс святкових дій охоплює від трьох до семи днів, це створює сприятливі умови для посилення переживань дітей, важливості святковості події в житті дітей і дорослих, її повторного відчуття.

Ми проводили роботу з батьками, розповідали як треба готувати дитину до свята. Ми проводили з ними бесіду. Наприклад: При розучуванні ролі для того, щоб дитина почувала себе впевненою допоможіть їй передати особливості ролі за допомогою міміки, інтонації, рухів; необхідно вивчити слова віршів, пісень. Спробуйте запропонувати їй уявити себе артистом, який виступає на сцені, передивіться телепередачі за участю дітей, зверніть увагу дошкільника як

треба танцювати, співати. При необхідності порадьтеся з вихователем, музичним керівником, психологом.

Якщо ви не маєте можливості бути присутнім на святі – підготуйте до цього дитину, поясніть причину.

Прийдіть на свято за 10-15 хвилин до його початку. В залі треба вимкнути мобільний телефон. Не можна коментувати виступи дітей під час свята. Не треба відволікати увагу дітей заувагами, проханнями позування перед камерою – це приводить до небажаних наслідків. Схвалюйте виступ дітей оплесками. Після закінчення свята треба дочекатися, коли діти вийдуть до групи.

II. Робота над сценарієм

На другому етапі починалась безпосередня підготовка до свята. Ми створювали сценарій свята, що включав в себе відібраний вже мовний і музичний матеріал. У свято ми включали якомога більше ігор, а музичну мовну діяльність дітей ми будували на придбаних вже вміннях і навичках.

Ми розучували пісні «Свічка», «Весняночка», «*Приходьте, дівчата*».

Гра «Труби, Грицю, в рукавицю»

Діти роблять коло. Усередину кола виходить хлопчик, який імітує гру на трубі. Йде по колу. Біля якої пари дітей він зупиняється, та пара повинна оббігти навколо кола. Хто з дітей переможе. Той і грає на трубі далі.

III. Попереднє знайомство дітей зі святом

Коли сценарій був готовий, дітям ми розповідали про майбутнє свято, пояснювали що це за свято Стрітіння і чому воно присвячене.

Після того, як діти усвідомили, що це за свято, ми пояснювали хто буде присутній на ньому (батьки, вихователі, діти) і що будуть робити самі діти. На даному етапі діти повинні були зрозуміти свої завдання, усвідомити свою роль в процесі підготовки і проведення свята, щоб в ході розучування віршів, постановки танців, підготовки залу вони бачили, розуміли, для чого вони це роблять. Необхідно було поставити перед дитиною мету, до якої вона за допомогою дорослих буде рухатися.

Потім ми розучували пісні: «Свічка» М. Норик; «Труби, Грицю, в рукавицю» (українська народна приспівка); «Зробимо коло» (українська народна приспівка); пісня-танець «Зима на возі» Т. Коломієць; танець «Черевики» М. Ведмедері; пісня «Весняночка» А. Новорицький, В. Філіпенко; пісня «Розлилися води» (українська народна пісня); пісня «Весна» В. Вікторова, Ж. Калюжної, танець «Гопачок» фонограма (оркестр української народної музики); пісня «Приходьте, дівчата» (українська народна пісня).

Перед святом ми прикрашали зал, відтворювали інтер'єр світлиці, святково прикрашену: свічки, рушники, керамічні вироби, жайворонки, атрибути до ігор

IV. Репетиції.

Після визначення цілей і завдань ми почали безпосередню роботу з розучування віршів, пісень, постановки танців, оформленню залу, групи, виготовлення аксесуарів до костюмів. На даному етапі ми працювали над сценарієм, куди вносили зміни і корективи, що з'явилися під час роботи.

V. Проведення свята.

Коли приходить той самий довгоочікуваний день, коли перетворене і прикрашене місце проведення повно глядачів і діти з завмиранням серця чекають початку дії; свято починається; проходить і закінчується, але не закінчується робота над святом.

Під час свята старші дошкільники проявляли наступні музичні здібності і нахили: впізнавали мелодії, коли чули музику, із задоволення підспівували або поспішали танцювати під неї, при співі або грі вкладали у виконання почуття, емоції, могли описати словами характер і настрій музики, самостійно наспівували почуті мелодії, швидко і легко повторювали ритм і мелодію, вигадували власні мелодії.

VI. Підведення підсумків.

Дитяча пам'ять довго зберігає світлі, радісні, яскраві враження, якими насичене свято. І завдання дорослих на цьому етапі полягає в тому, щоб «прив'язати» до цих спогадів ті вміння, навички і знання, які діти отримали на святі і в процесі його підготовки. Для цього ми проводили бесіди, в яких діти

згадували, що їм сподобалося, ми виділяли найбільш важливе і головне у святі, пояснюли незрозумілі моменти. Проводили обговорення минулого свята на педагогічній нараді, де обговорювалися позитивні моменти свята і допущені помилки.

VII. Післядія свята.

На цьому етапі ми закріплювали найбільш змістовні барвисті враження, пов'язані з тематикою свята, вони зображували в малюнках, фотографіях, відеозаписах.

Під час проведення свята «Стрітєння» ми були активними учасниками свята. Ми співали разом з дошкільнятами пісню, прочитати розповідь, казку або вірш, виконати танець. Особливою теплотою і безпосередністю відрізняються ті святкові дні, в яких брали участь батьки.

У будь-якому святі застосовуються різноманітні види мистецтва: література, музика, живопис, театр, пантоміма. У різноманітних видах діяльності виявляються схильності, формуються певні вміння і навички. На святі діти не тільки говорять, але танцюють, співають, малюють. Діти навчаються підкоряти свої рухи ритму музики, розрізняти музичні темпи, відображати їх у рухах, іграх, супроводжуючи промовою.

У будь-якому святі присутні різноманітні види діяльності – це і музична, і мовна, і образотворча. Також слід виділити особливий вид діяльності – спілкування.

Основою будь-якого свята є музична діяльність. У дитячому садку вона складається з пісень і танців. У процесі постановки танцю проводиться велика робота з розвитку слухового сприйняття. Дітей необхідно навчити розрізняти музичні такти і ритм музики, необхідно так само розучити рухи танцю. Спів так само є важливим елементом.

Отже, в процесі підготовки і проведення свята використовуються різноманітні види діяльності (музична, мовна, образотворча діяльність і спілкування). Використання різноманітної діяльності не тільки визначає зміст свята, а й вирішує ряд специфічних завдань: розвиває слухове сприйняття, вимову, голос, розширює активний словник дитини, розвиває велику і дрібну

моторику, розширює уявлення дітей про навколишній світ, сприяє формуванню навичок спілкування.

2.3 Організація музично-театральної діяльності дошкільників на матеріалах дитячого ігрового фольклору

«Вивчаючи дитячий фольклор, можна багато чого зрозуміти в психології дітей того чи іншого віку, а також виявити їх художні уподобання і рівень творчих можливостей. Багато жанрів пов'язані з грою, в якій відтворюються життя і працю дорослих, тому тут знаходять відображення господарської діяльності» [61, с. 116].

В основі більшості ігор – народні тексти. Вони особливо зручні для виразної вимови (інтонування). Мелодійний і ритмічний початок дозволяє виконувати рух по змісту тексту в потрібному ритмі і темпі. Одночасно у дітей удосконалюються рухові навички: стрибки, пружинний і дробовий крок, галоп, крок з високим підйомом ніг, легкий стрімкий біг. Ігри дають можливість зробити процес виховання дітей цікавим, радісним.

Головна особливість гри – її самодіяльний характер, саме тут, як ніде розкривається і реалізується творчий потенціал дитини.

Дитячі музичні ігри – це невеликі музично-поетичні твори. У них за допомогою рухових елементів розкриваються різні життєві ситуації. Серед традиційних народних дитячих ігор особливо багато рухливих. Драматизація тут поєднується зі змаганнями, наприклад діти: бігають навздогін, наввипередки; проривають коло чи «ланцюг» [61, с.117].

Усі народні дитячі ігри є педагогічними, оскільки виводять дітей-гравців на активне спілкування, співдію. Це підвищує рівень свідомості дітей, набуття ними знань та спонукає мотивовано, активно проявляти творчість у музичній діяльності. До того ж ігри – емоційно насичені, адже всі ігрові події діти пропускають крізь власні переживання.

Із дітьми варто фантазувати. Приміром, восени запропонуйте їм подумки перенестися до осіннього лісу. А можна й по-справжньому відвідати разом із

вихованцями ліс, щоб вони на власні очі побачили його красу, а ще – почули виразний спів птахів, вдихнули повітря й відчули той неповторний аромат опалого листя, грибів та ягід, що притаманний лише осені.

Отже, пірнемо у казково-святковий, переважно веселий, жартівливий і життєствердний світ народних осінніх співанок, які обов'язково допоможуть дітям ліпше пізнати різноманітну осінню пору.

Восени погода часто буває похмурою, тож підняти настрій дітям на музичному занятті можна за допомогою українських народних пісень-небилиць. Ситуації в цих піснях комічні, зумисне відхилені від норм, а тому завжди викликають у дітей веселощі та естетичну насолоду.

Пісні-небилиці можна не лише співати. Музичне тло дає змогу водночас пританцьовувати, кружляти, зображувати дії рухами, підігравати собі на дитячих шумових музичних інструментах – бубнах, калаталках, тамбуринах, брязкальцях тощо. На осінніх дитячих святах ці пісні можна виконувати у костюмах або масках.

Зауважимо, що перед розучуванням небилиць необхідно повідомити дітям, що означає слово «небилиця», розказати зміст старовинних слів «мисник», «полиця», «колиска», «паляниця». Також, щоб діти зрозуміли сенс пісні, необхідно їм пояснити, що восени часто справляли весілля, тому в піснях й оспівували весільні обрядово-ритуальні дійства.

До наших часів дійшло небагато українських народних пісень-небилиць, які можна використовувати в роботі з дітьми. У зразковому художньому колективі театрі пісні «Дадоньки» ми виконуємо знайдені в різноманітних регіонах України дитячі пісні-небилиці. Маючи в розпорядженні ці фольклорні перлини, інколи поєднуємо слова куплетів небилиць на одну мелодію з різних областей в один твір. Обов'язково зберігаємо куплетну форму, яка є характерною для цього жанру.

Якщо педагог буде використовувати на музичних заняттях подібні пісні-небилиці, то розвине в дітей образно-асоціативне мислення, стимулюватиме мистецькі здібності та здібності до музичної діяльності й інтерпретації, пробудить невиявлені акторські, танцювальні нахили в дітей.

Досвід практики, поряд з традиційними формами організації музичної та театралізованої діяльності, таких як драматизація пісень на музичному занятті, інсценування знайомих літературних творів, дії з ляльковими персонажами, ми використовували і такі нетрадиційні форми розвитку творчості в музичній діяльності (на основі використання елементів театралізації), як: сюжетно-тематичні комплекси, що представляють собою серії завдань, об'єднаних однією темою, спрямовані на розвиток творчості у всіх видах музичної виконавської діяльності (пісенної, музично-ритмічної, в грі на дитячих музичних інструментах); драматизація, яка визначається як вміння зображати і висловлювати різноманітні емоційні переживання, настрої, характер різних персонажів, відповідно до особливостей зображуваного образу. У дошкільній педагогіці широко використовуються метод імпровізації, метод творчих завдань, метод моделювання ігрових ситуацій.

Метод імпровізації (створення творчої продукції в момент виконання). Процес дитячої творчості викликає у дітей особливе бажання діяти широко і невимушено. За своєю природою дитяча творчість синтетичне і часто носить імпровізаційний характер. Іноді дитячі музичні прояви виникають безпосередньо, коли з'являється бажання співати, рухатись, музикувати.

Метод моделювання ігрових ситуацій (створення ігрового образу в запропонованих умовах, обставинах, обстановці). Моделювання ігрової ситуації (комбінування подій сюжету, відбір образотворчих засобів при виконанні ролей, перетворення матеріалів, обстановки) та створення образу персонажа в заданих умовах є результат активної діяльності уяви, що і є умовою творчого розвитку дитини.

Метод творчих завдань. Творчі завдання співвідносяться з переживаннями кожної дитини або групи дітей, об'єднаних спільними інтересами. Завдання розраховані на самостійні дії дітей, вони обмірковують задум гри, розповіді, ліплення, вибирають конкретні художні засоби, а також виявляють потреби і здатності кожної дитини. До творчих завдань можна віднести вправи, коли діти намагаються імітувати рольові рухи, спостерігають

один за одним і етюди, в яких дошкільнята опановують засобами образної виразності: інтонації, пози, жести, міміка, пантоміма.

Особливості цих дій трансформуються в компонентах дитячої театралізованої діяльності, такої як: перевтілення життєвих ситуацій в гру; умовні дії при повній і частковій відсутності предметів; інсценування за сюжетом літературного твору; різного роду лялькові вистави.

Звернення до взаємозв'язку, поєднанню музичної діяльності з елементами театралізації визначено психологічними особливостями дитини-дошкільника.

Залежно від провідних способів емоційної виразності театралізовані ігри поділяються на два види: режисерські, ігри-драматизації, засновані на власних діях виконавця ролі.

Дитині легше прокоментувати, пояснити, ніж показати. Спеціально створені творчі завдання і вправи з розвитку міміки, пантоміміки, пластики та ін. дозволяють розкрити ці можливості у дитини.

Матеріали багатьох досліджень підтверджують також положення про те, що сприйняття музичного мистецтва впливає на дитячу музичну творчість. У цьому простежується взаємозв'язок сприйняття мистецтва з діяльністю. Виконавство визначається як можливість відтворення голосом, грою на музичних інструментах елементарних мелодій, виконання танцювальних та образно-ігрових рухів, що відрізняються виразністю, природністю, самобутністю, своєрідністю, дитячою безпосередністю. Результатом музично-сценічної творчості виступає здатність дитини, на основі взаємозв'язку сприйняття і виконавства, створювати емоційно-виразний, музично-сценічний образ [11, с.46].

Взаємозв'язок сприйняття, виконавства і творчості особливо яскраво проявляється в тому випадку, коли діти за допомогою ігрових дій «входять» в певну життєву ситуацію, стають ніби учасниками цієї події, явища.

Таким чином, для успішної реалізації завдань розвитку творчості дітей в музичній діяльності на матеріалах дитячого ігрового фольклору, на наш погляд, повинні дотримуватися певних педагогічних умов, які передбачають розробку змісту музичної діяльності старших дошкільників, заснованої на використанні

елементів театралізації, відбір відповідного музичного репертуару, що викликає яскраві емоційні переживання дитини і є основою для створення музично-сценічного образу; використання різноманітних нетрадиційних форм і методів розвитку творчості дітей; створення предметно просторового мистецького середовища, що надає стимулюючу дію на музичну творчість дітей (елементи театральної атрибутики, костюми, декорації, музичні інструменти та ін.).

ВИСНОВКИ

Отже, в ході нашого дослідження можна зробити наступні висновки.

1. У рішенні проблеми творчого розвитку особистості важливими для нас є твердження вчених про те, що, по-перше, всі діти потенційно від природи наділені задатками до творчості, потрібно тільки уміти розкрити їх і реалізувати і що перші роки життя дітей є найціннішими для розвитку творчого початку особистості, для становлення творчої активності. По-друге, розвиток творчих здібностей не визначається генетично, а залежить від культури, в якій виховується дитина. По-третє, не існує переривчастості в розвитку здатності до творчості. Спад у розвитку творчих здібностей можна зняти в будь-якому віці шляхом спеціального навчання, включення дітей в творчу діяльність, що дозволяє надати утворення особистісно-орієнтований характер, подолати авторитаризм в навчанні і вихованні, зробити процес освіти емоційно-забарвленим.

До основних компонентів структури творчих здібностей у процесі музичної діяльності є наступні: здібності до інтерпретації та імпровізації, які виникають у всіх видах музичної діяльності, пізнавальний інтерес до музики, образно-асоціативне музичне мислення.

2. Серед усіх різновидів українського народного мистецтва особливе місце у визначенні національного ідеалу належить народній пісні. В пісні, на найяскравіше відображається національний ідеал людини, на який має орієнтуватися у своїй навчально-виховній роботі та професійному саморозвитку вихователь закладів дошкільної освіти. Пісня, як засіб музично-педагогічної діяльності, має великий вплив на здійснення цієї діяльності, адже саме спів пов'язаний з розвитком емоційності, він поглиблює та збагачує сприйняття музики в цілому, посилює вплив музичного мистецтва на дитину. Спів розглядається як найбільш доступна форма виконання музики. Через пісню проходить процес самовираження дитини та вихователя.

Українська народнопісенна творчість – це високий вплив духовності народу, одна з форм його свідомості, узагальнення життєвого досвіду, вияву

колективного світогляду й естетичного ставлення до дійсності. Любов до пісні в українців закладена на генетичному рівні.

3. Під час педагогічної практики в **Дитячого садочка №14 «Дзвіночок» м. Вінниця** ми проводили дослідження розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі використання народнопісенного фольклору. Констатувальний експеримент нами був проведений на групі, яка складалася з 10 осіб старшого дошкільного віку. Високий рівень притаманний 2 дітям (20%), середній рівень притаманний 5 дошкільникам (50%), низький рівень характерний для 3 осіб (30%). Переважає низький і середній рівень розвитку творчої активності дітей.

4. До педагогічних умов ефективного розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами народнопісенного фольклору належать наступні:

Перша умова – створення розвивального предметно-просторового середовища, яке сприяє розвитку творчих здібностей. Насиченість середовища повинна відповідати віковим можливостям дітей і змістом програми. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку залежить від обладнання та його привабливості. Необхідні оригінальність, простота, привабливість, доступність, а також достатня кількість асортименту інструментів, дидактичних посібників, демонстраційного матеріалу.

Другою умовою розвитку творчих здібностей дошкільнят засобами музичного фольклору є розробка комплексних занять з використанням засобів народнопісенного фольклору. Однією з умов ефективного музичного розвитку дошкільника є наявність в групових музичних куточках різноманітного дидактичного матеріалу.

5. Музично - театралізовану діяльність можна використовувати як на заняттях, так і в самостійній художній діяльності, в попередній і індивідуальній роботі з дітьми. Діти чекають кожного заняття з нетерпінням, займаються з бажанням і радістю, що, сприяє розкриттю їх творчих проявів.

Цінність і користь занять музично - театралізованої діяльністю є очевидною, так як вона тісно пов'язана з іншими видами діяльності - співом, рухом під музику, слуханням, малюванням.

Значно покращується здатність до імпровізацій (пісенним, інструментальним, танцювальним). Діти активно користуються засобами виразності (міміка, жести, рухи). Підвищується емоційна чуйність, розвивається орієнтація в емоційному змісті, яка базується на вмінні розрізняти почуття, настрої і зіставляти їх з відповідними акторськими проявами. Дошкільники більше виявляють активність, ініціативність, беручи участь в грі. У дітей розвиваються морально-комунікативні та вольові якості особистості (товариськість, ввічливість, чуйність, доброта, вміння довести справу або роль до кінця). Дошкільники стають емоційніше й виразніше виконувати народні пісні, танці. У них з'являється вміння висловити своє розуміння сюжету гри і характеру персонажа. У дітей дошкільного віку з'являється бажання придумати, розповісти казку, скласти танець, імпровізувати народну пісню.

6. Перспективними темами дослідження можуть бути «Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами художньої діяльності», «Театральна діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акулова О. Театралізовані ігри / О.Акулова // Дошкільне виховання. – 2005. – № 4. – С. 21-23
2. Бабанский Ю. К. Проблема повышения эффективности педагогических исследований / Ю. К. Бабанский // Избранные педагогические труды. М.: Педагогика, 1982 – С. 436-546.
3. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? / В. Барко – К. : Україна, 1998. – 49 с.
4. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К.: Фенікс, 2014. – С.53 – 59
5. Біла І. М. Стратегії творчої діяльності: школа В.О.Моляко / І. М. Біла, Н. А. Ваганова, Ю. А. Гулько, Е. В. Кіричевська. – Київ: Освіта України, 2008. – 700 с. – С. 35 – 42
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкільня” / О. І. Білан – Тернопіль: Мандрівець, 2017 – 256 с.
7. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. - К: Вища школа, 2002.- 407 с
8. Бойко О. Як Осінь фарби шукала: музична казка для дітей середньої групи / О. Бойко // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2016. - № 8. - С. 32-41
9. Верховинець В. М. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. – К.: Музична Україна. 1989. – С. 282–284
10. Ветлугина Н.А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду: учебн.пособие / Н.А. Ветлугина, А.В. Кенеман. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
11. Вишинська Н. Усі пісні вивчено? Тож час для гри! / Н. Вишинська // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2016. - № 12. - С. 46

- 12.Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : психологический очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с
- 13.Гайдамака О. Ой вийтеся, огірочки/О. Гайдамака // Дитячий садок. Мистецтво – 2015, Лютий, № 2.- С.31-32
- 14.Гиппиус С. Тренинг развития креативности: гимнастика чувств / С. Гиппиус. – СПб. : Речь, 2001. – 346 с
- 15.Гогоберидзе, А.Г. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. / А. Г. Гогобиридзе – М.: Издательский центр «Академия», 2005.– 320 с.
- 16.Груздова И. Формирование музыкально-эстетической культуры детей дошкольного возраста в игре: условия организации и педагогического руководства / И. Груздова // Дошкольное воспитание. - 2011. - № 3. - С. 81-87
- 17.Гураш Л. Відчути і збагнути: теорія і методика. / Л. Гураш // Дошкільне виховання. – 2002.– С-84-111.
- 18.Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів: Навчально -методичний посібник / Д. М. Джола, А. Б. Щербо. – К.: ІЗМН, 1998. – 392 с. – С. 47–59
- 19.Доронова Т.Н. Розвиток дітей від 4 до 7 років в театралізованій діяльності / Т.Н.Доронова // Дитина в дитячому садку. – 2001. – № 2. – С. 12-15
- 20.Дудецькій А. Я. Теоретичні питання уяви і творчості / А. Я. Дудецькій. – Смоленськ, 1974. – 153 с.
- 21.Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: 2-ге видання. Навч.пос. / Т. В. Дуткевич – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
- 22.Дьяченко О. М., Лаврентьева Т. В. Психологическое развитие дошкольников. /О. М.Дьяченко, Т. В. Лаврентьев - М., 1984. – 267 с
- 23.Дьяченко, О.М. Развитие воображения дошкольников / О. М. Дьяченко.– М.: РАО, 1996.– 197 с

24. Журавльова Л., Іпкаєва К. Формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції різних видів художньої-творчої діяльності / Л. Журавльова, К. Іпкаєва // Молодь і ринок, 2019, №1 (168) – С. 17-22
25. Золотий колосок.: збірник фольклорних творів для роботи з дітьми в дошкільних закладах] / Упор. Н. Дзюбишина - Мельник. – К., 1994. – 125 с.
26. Іваницький А. І. Український музичний фольклор. Підручник для вищих навчальних закладів. / А. І. Іваницький - Вінниця: Нова книга, 2004. - 320 с.
27. Ізотов В. Музична гра "Біла квочка" / В. Ізотов // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2015. - № 7. - С. 36-39
28. Калинина Р. Р. Тренінг розвитку личности дошкільника: заняття, ігри, вправи / Р. Р. Калинина. – СПб.: Речь, 2001. – 160 с.
29. Калініна Л. А. Формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами театральної діяльності / Л. А. Калініна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 1.45. - С. 46-49.
30. Коваль Т.В. Структура професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів щодо використання музичного фольклору в освітньому процесі / Т. В. Коваль // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” : [зб. наукових праць]. – К. : Гнозис, 2015. – Додаток до вип. 35, т. IX (60): тематичний випуск “Вища освіта”. – С. 375-382.
31. Костецька О. Колісанка мого дитинства. Сценарій фестивалю-конкурсу колискової пісні / О. Костецька, В. Свята // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2015. - № 9. - С. 36-41
32. Костюшенко Н. З музикою разом: конспект заняття у середній групі / Н. Костюшенко // Дитячий садок. - 2014. - № 1. - С. 8-9

33. Крапивницька С. Хвала лунає до небес / С. Крапивницька // Дитячий садок, 2018, березень, № 5.–С.11-13
34. Кульчицька О. І. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей / О. І. Кульчицька, Л. Г. Чорна. // Обдарована дитина. – 2003. – №4. – С. 13–28.
35. Литвин І. Секрети вдалого свята / І. Литвин // Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2016. - № 2. - С. 8-13
36. Литовченко В. Свято дощу та парасольки / В. Литовченко // Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2013. - № 8. - С. 45-52
37. Лісовська Т. А. Розвиток творчих здібностей старших дошкільників у процесі музично-імпровізаторської діяльності / Т. А. Лісовська // Наука і освіта. - 2013. - № 3. - С. 93-95
38. Лобчук Л. Народні зимові свята: підсумкове заняття для старших дошкільнят/Л. Лобчук // Дошкільне виховання, 2013, № 1.- С.29-31
39. Луцак Н. Народні ігри як засіб збагачення дитячої лексики «Дрібу, дрібу, дрібушечки»: методичні рекомендації. / Н. Луцак // Дошкільне виховання. – 2001 - №4. – С. 5-7.
40. Макаренко Л.В. Театр і театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі освіти: монографія / Л. Макаренко. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI. – 2011. - 211с.
41. Марчун О.В. Матеріали до вивчення дитячого фольклору : навч. посібник / О. В. Марчун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – Ч. 1. – 201 с.
42. Мельниченко Т. Музичні ігри до Великодня / Т. Мельниченко // Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2016. - № 3. - С. 34-37
43. Обжинкові ігри й забавлянки для Миколки та Оксанки: Розвага для старших дошкільнят / Підгот. Н. Рубальська, Художн. Г. Мокієнко // Дошкільне виховання, 2005, № 8. - С.30-31.

- 44.Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
- 45.Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю.
- 46.Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 431 с.
- 47.Пашинова І. Що робить пан Коцький?: музична грамота для початківців в іграх та казках / І. Пашинова // Шкільний світ. - 2011. - Жовтень, № 39. - С. 3-9
- 48.Первишова О.Подорож у казку / О. Первишова // Дитячий садок. Мистецтво. - 2014. - № 5. - С. 31-32
- 49.Пилипчак М. Музичне виховання дітей та народна спадщина / М. Пилипчак // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2016. - № 10. - С. 4-14
- 50.Пісні родинного життя / Упорядк. та вст. стаття Г.В.Довженок. – К.: Дніпро, 1988. – 359 с.
- 51.Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник / Т. І. Поніманська. — К. : Академвидав, 2006. — 456 с.
- 52.Прокопович Т. Перші вісники весни - музичні ігри, які доречно провести ще взимку / Т. Прокопович, Ю. Польова // Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2019. - №1. - С. 12-17
- 53.Радынова О. П. Применение новых методик и технологий в процессе музыкального воспитания дошкольников / О.П. Радынова [Электронный ресурс] URL://<http://nsportal.ru/detskiy-sad/muzykalno-ritmicheskoe-zanyatie/2012/10/28>
- 54.Радынова О.П., Катинене А.И. Музыкальное воспитание дошкольников / О.П. Радынова, А.И. Катинене. - М.: Академия, 2016. - 240 с.

- 55.Розвиток творчих здібностей дітей засобами музичної діяльності в дошкільному навчальному закладі/ Укл. Л.В. Іванова – Херсон, КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». - 2013. – 34 с.
- 56.Романюк І. Діагностика музичного розвитку старших дошкільників за допомогою дидактичних ігор та вправ / І. Романюк // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2014. - № 11. - С. 11-18
- 57.Рубенок Е. Ігри-драматизації у вихованні дошкільника / Е. Рубенок // Дошкільне виховання. - 2001. -№12.- С.1-2.
- 58.Садовенко С. Осінні співанки - дітям забавлянки / С. Садовенко // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2017. - № 9. - С. 28-32
- 59.Садовенко С. Осінні співанки - дітям забавлянки / С. Садовенко // Музичний керівник: щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2017. - № 9. - С. 28-32
- 60.Садовенко С. Розвиток музичних здібностей засобами українського фольклору : навч.-метод. посіб. / С. Садовенко. – К. : Шкіл. світ, 2008. – 128 с.
- 61.Садовенко С.Традиційний дитячий фольклор: ключ до цікавого дозвілля з дітьми / С. Садовенко // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2014. - № 12. - С. 11-16
- 62.Саранчук Ю. Народні ігри та їхній виховний потенціал (за збіркою обробок дитячого фольклору "Весняночка" Василя Верховинця) / Ю. Саранчук, І. Харитонова // Художня творчість у контексті проблем її вивчення: екологія душі, екологія планети : матеріали II Міжнародної конференції, присвяченої проблемам післячорнобильського мистецтва, контркультури та їх інтерпретації в освітньому просторі / Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Михайла Грушевського, Глухівський національний педагогічний університет ім. Олександра

Довженка, Вінницький соціально-економічний інститут Університету "Україна". - Бар, 2015. - С. 116-119.

- 63.Сластенин В.А. Педагогика : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
- 64.Стельмахович М.Г. Українська етнопедагогіка в дитячому садку / М.Г. Стельмахович. – К.,1996. – 255 с.
- 65.Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. / За заг. ред. Г.В. Сухорукової. Слово, – 2010. – 376 с.
- 66.Терещенко І. Історія дзвіночка, або Як заохотити дошкільників до гри / І. Терещенко // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - 2014. - № 6. - С. 23-25
- 67.Трафімов Л. Ю. Психологія. Підручник / Л. Ю. Трафімов. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.
- 68.Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. – К. : Українська академія дитинства, 2017. – 80 с
- 69.Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей / Н. І. Черепковська // Обдарована дитина. – 2006. - №1. – С. 18-21.
- 70.Шинкар Т.Ю. Особливості творчого розвитку дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку /Т.Ю Шинкар, Л.С.Руденко, // Реалізація наступності дошкільної і початкової освіти: матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009 – С. 92-95.
- 71.Шинкар Т.Ю., Руденко Л.С. Діагностика творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку / Т.Ю. Шинкар, Л. С. Руденко // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2013. - № 8 . – С. 12-19.
- 72.Шуть М. Інтерпретаційно-виконавські музичні ігри: крок до творчості, краси, оригінальності / М. Шуть // Музичний керівник : щомісячний спеціалізований журнал для дитячого садка та початкової школи. - К. :

ТОВ "Міжнародний центр фінансово-економічного розвитку - Україна",
2015. - №2. - С. 4-12

73.Шуть М. Інтерпретаційно-виконавські музичні ігри: формуємо творчі
вміння молодших школярів / М. Шуть // Мистецтво та освіта. - 2018. - №
3. - С. 7-11

74.Янкевич Т. Комарик і жучок / Т. Янкевич // Дитячий садок, , Грудень,
№23, 2014.– С. 9-12